

Gavril Leș (17 ianuarie 1955 - 4 septembrie 2019)

L-am cunoscut pe meșterul olar Gábor Leș în anul 2010, când începuse se revină în Muzeul „ASTRA” și la târgurile din țară. Treptat, întâlnirile noastre au fost tot mai dese și s-au concentrat în jurul ceramicii transilvănene și a reinterpretării și refuncționalizării ceramicii. De la început am fost fascinată de lumea lui, impresionată fiind de consecvența, priceperea și talentul său; în curând am aflat că era unul dintre cei mai buni olari din Europa, fapt dovedit prin colaborările pe care începusem să le avem.

Am parcurs împreună istoria centrelor săsești de olărit, am învățat tehnici de prelucrare, de ardere, de combinare a smalțurilor cu plumb și a compozițiilor decorative care erau specifice ceramicii de Saschiz, Sibiu, Chirpăr, Nemșa, Dăușeni, Țara Bârsei, Bistrița și Maramureș.

Am fost atrasă de pasiunea sa nemărginită de a căuta mereu și mereu prilejuri de a organiza câte un târg, o demonstrație de olărit, care erau puncte de plecare în dezbaterile noastre colocviale. Ne-a învățat cum să privim o piesă de calitate, cum să deosebim smalțurile și cum să promovăm meșteșugul olăritului. Se poate spune că pentru unii dintre noi a fost *maestrul princeps*, mult generos și îngăduitor cu timpul său în a ne transmite tot ceea ce considera că trebuie să știm pentru a atinge perfecțiunea. Datorită lui, personal, am ajuns să devin profesionist, să controlez expertiza de specialitate în domeniul ceramicii. Pasiunea lui pentru ceramică s-a transmis mai departe.

Apreciat și recunoscut pentru ceramica minunată pe care o realiza în lut, Gábor Leș a reușit să transforme meșteșugul în artă rafinată, fiind considerat un meșter desăvârșit, înzestrat cu talent și pasiune, bun cunoscător al ceramicii transilvănene, al tehnicilor de realizare a ceramicii din centrele săsești și maghiare. A fost un colaborator esențial care a învățat și îndrumat meșteri și a influențat muzee, fiind conștient de misiunea acestor instituții de protejare a patrimoniului. A contribuit major la cercetarea, identificarea și valorificarea colecției de ceramică și a patrimoniului cultural imaterial.

Leș s-a născut la Baia Mare, în 17 ianuarie 1955, unde descoperă calea modelării lutului, în atelierul renumitului olar Bogossi. Aici a învățat secretele olăritului și tehnicile de realizare a ceramicii de Maramureș, formele arhaice ale acesteia, cromatica și ornamentația specifică acestei zone.

A lucrat la Faimar, Baia Mare, împreună cu colegul său, olarul Cornel Sitar, iar apoi după desființarea fabricii, în anul 1980, a avut primul atelier de olărit, acasă, în camera copilului. Chiar el spunea: „Practic, fiul meu s-a născut în atelierul de olărit. Poate că atunci i-am transmis dragostea pentru lut. Fiul meu a început să lucreze la patru ani. L-am ajutat la roată, ca să se obișnuiască. La 16-17 ani, ca tinerii, nu a vrut să facă ceramică. A făcut o școală de comerț. Până la urmă a văzut cum lucrez eu la roată și cum merg în multe țări și el venea cu mine, în Elveția, în Italia, în Germania și a început să îi placă. Meseria asta nu o poți face dacă nu îți place. Am un nepot. Are doar trei ani și deja pune mâna în lut și sper să facă și el olărit”.

În 1989 s-a stabilit în Ungaria, la Bodony, unde într-un peisaj idilic a îmbinat ceramica cu sportul și a continuat, alături de familie, să practice meșteșugul înființându-și propriul său atelier, recunoscut în toată lumea. Conștient de faptul că meșteșugul trebuie transmis generațiilor viitoare, l-a învățat pe fiul său, Norbert Leș, tainele ceramicii transilvănene.

În spatele măiestriei cu care Gábor Leș modela ceramica trebuie menționat efortul de a descoperi și de a revitaliza formele, ornamentele și cromatica centrelor de olărit care nu mai există astăzi. El a reușit, prin tehnici moderne, să reintegreze în circuitul valorilor contemporane forme și motive demult uitate. Între timp, a creat un stil individual, simplu de observat în ceramica sa și preluat de fiul său, Norbert Leș.

Toate vasele au o cromatică armonioasă obținută prin combinarea artistică a nuanțelor de alb, albastru, galben, verde, ocru, negru și maro. Ornamentele sunt desenate liber sau geometric și reprezintă o combinație a imaginilor astrale, geometrice, florale și zoomorfe într-o compoziție echilibrată. Gábor Leș a creat obiecte ceramice specifice centrelor din Baia Mare, Baia Sprie, Vama, Valea Izei, Târgu Lăpuș, dar și ceramicii transilvănene din vechile centre de olărit din Sibiu, Marpod, Chirpăr, Țara Bârsei, Brețcu, a îndrăgit ceramica, reproducând atent motivele decorative, deseori inovând și creând motive noi. Cel mai mult a îndrăgit ceramica de Bistrița, reinventând și creând cromatici și motive.

Printre categoriile de obiecte create în cei 46 de ani găsim: oale de gătit (de diferite tipuri și mărimi), farfurii, blide, canee, căni pentru apă și vin, servicii de cafea, de vin sau țuică, sfeșnice, halbe etc.

În anul 2013 la inițiativa meșterului olar Gábor Leș, Muzeul „ASTRA” a organizat în Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului, prima ediție a Târgului *Frumos. Ceramic. Folositor*, un *altfel de târg al olarilor* care, prin consecvența și exigența superioară a meșterului, a reunit olari din România, Ungaria, Republica Moldova și Bulgaria. Anul trecut a fost numit membru în comisia de jurizare a olarilor, datorită cunoștințelor valoroase despre tehnica de modelare, decorare, smălțuire și ardere a vaselor de ceramică. În privința tehnicilor de realizare, Gábor Leș a experimentat și a stăpânit o suită întregă de procedee. Era unul dintre teoreticienii ceramicii transilvănene, exersând și experimentând, perfecționându-și continuu meseria.

În 20 august 2017 la Budapesta a primit din partea Ministerului Culturii din Ungaria *Premiul pentru continuitatea ceramicii tradiționale transilvănene, revitalizarea vechilor centre de ceramică și pentru transmiterea meșteșugului ceramicii tradiționale tinerilor olari.*

A participat permanent la târgurile meșteșugarilor organizate de muzeele etnografice din Cluj, Sibiu, București, Satu Mare, Baia Mare și a avut expoziții personale în România, Ungaria, Elveția, Austria, Germania, Italia, Slovacia. La Centrul de Olărit de la Budapesta și la Satu Mare a susținut cursuri intensive despre ceramica transilvăneană.

Spre regretul nostru, meșterul olar Gábor Leș ne-a părăsit prea devreme, la 64 de ani, dar cu siguranță, obiectele sale își vor găsi acum împlinirea în Ceruri, așa cum el însuși spunea: *Meseria mea este dar de la Dumnezeu. Sper să nu piară!*

Drum lin, maestre !

Text și foto:
Dr. Karla Roșca,
Șef Secție Muzee pavilionare,
Muzeul „ASTRA”, Sibiu

